

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Commentarius Tertius In Libros De Coelo; De Generatione Et Corruptione;
De Anima; Et Metaphysicam Aristotelis

Crespin, François

Brvxellæ, 1652

VII. An Cœli sint fluidi, an solidi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95375](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95375)

nent Gabriël in 2um dist. 14. quæst. unicâ art. 3°. dub. 2°. Vallesius contr. II. & 26. Albertus à Saxonia 8. Physic. quæst. ultimâ. Guilielmus Parisiensis parte 2^a. cap. 152. Camerarius Disp. 25. Telles hic, &c. Hoc supposito, sit

RESOLUTIO I.

LXXX. **D**ico 1°. Spectatâ præcisè authoritate communi, & suadente non nihil ratione, probabilius videtur cœlum moveri ab Angelo.

LXXXI. Probatur 1°. ab authoritate communi. est apertè Aristotelis 8°. Physic. cap. 6°. & 12°. Metaph. textu 43°. est etiam D. Thomæ variis locis, ac in primis opusc. 10°. art. 3°. ita dicentis, *sed cœlestia corpora à spirituali creatura moveri à nemine authorum, vel Physicorum, negatum legisse me memini*, deinde de potentia quæst. 6^a. art. 3°. in corpore de Angelis loquens dicit, *fidei sententia est, quod non solum corpora cœlestia suo imperio moveant localiter, sed etiam alia corpora Deo ordinante*.

LXXXII. Eandem quoque sententiam sequitur Bonaventura in 2um dist. 14^a. q. 2^a. art. 3°. quam fidei in primis & rationi consentaneam vocat, ubi referens quosdam asserentes cœlos moveri à propria forma, & ut videtur intelligere mediante luce, dicit eos tandem eo debere recurrere, ut Deus illam formam peculiari influxu juvet; quare oppositam tamquam opinionem Magistrorum, tam in Philosophia, quam in Theologia, amplectitur.

LXXXIII. Confirmatur, in eandem opinionem abierunt SS. Patres, Dionysius cap. 5°. cœlestis hierarchiæ; S. Augustinus 3°. de Trinitate cap. 4°. ubi dicit sicut inferiora corpora per superiora, ita superiora per spiritum vitæ quodam ordine regi.

LXXXIV. Adde pro eadem facere illud Iob 9°. *sub quo curvantur, qui portant orbem*, id est Angeli, qui suo nutu cœlestem mundum circumvehunt, uti est quorundam interpretatio; ex quibus omnibus sic infero, ergo spectatâ præcisè authoritate, probabilius est cœlum moveri ab Angelo. rationes, quæ id non nihil suadent, obijciuntur contra sequentem Resolutionem.

RESOLUTIO II.

LXXXV. **D**ico 2°. Spectatâ præcisè ratione, longè probabilius est cœlos moveri ab intrinseco.

Probatur à causa libera, cum necessariò moveantur, eos moveri non expedit; & aliunde ipsos moveri ab intrinseco non repugnat, ergo, &c.

LXXXVI. Confirmatur 1°. alioqui non est cur similiter non dicam lapidem in centrum à Deo aut Angelis moveri, item motum progressivum animalium, ab illis & non ab animabus intrinsecis esse; si enim propter experientiam, motus illis tanquam ab intrinseco sese moventibus tribuatur, quidni & cœlis? ergo, &c.

LXXXVII. Confirmatur 2°. quia scriptura magis nostræ sententiæ favet, quàm oppositæ, quia Iosue 1°. datur soli & lunæ imperium ne moveant se, non autem Angelis ne solem & lunam moveant, quod alioqui fieret: locus verò ex Iob 9°. *sub quo curvantur, qui portant orbem*, quem adversarij pro se citant melius de primis hujus mûdi inferioris Monarchis cum Beda, Dydimio, Cajetano, Symmacho, Pagnino, Vatablo & aliis intelligitur quàm de Angelis. S. Thom. autem q. 9. de potentia art. 3°. dicens, *fidei autem sententia est, quod non solum Angeli corpora*
R.P. Francisci Bone Spei Physica.

cœlestia suo imperio movent localiter, sed etiam alia corpora, Deo ordinante & permittente: solum commendat Angelorum authoritatem & superioritatem ad illa corpora sibi subiecta, quoad motum enim illis subiecit Deus orbem terræ. per quod actio terrenorum ab intrinseco non impeditur, ut patet, ergo, &c.

LXXXVIII. Obijciens, si motus cœlorum esset ab intrinseco, illis esset naturalis, sive juxta inclinationem eorum naturalem; sed hoc est falsum, ergo, &c. Probatur minor, quia, ut notat P. Poncius hic, locus quem hodie habet sol, non cedit ullâ ratione in emolumentum ipsius, ergo, &c.

LXXXIX. Resp. negando minorem, ad ejus probationem Resp. motum illum cedere in solis emolumentum, prout perfectio naturalis cedit in emolumentum sui subiecti.

LXXXX. Instabis, si motus ille esset ab intrinseco, esset vitalis: sed hoc est falsum, ergo, &c. Probatur minor, quia solus ille motus est vitalis, qui est indifferenter versus omnem partem, alioqui motus lapidis in centrum esset vitalis: motus autem cœlorum non est indifferenter versus omnem partem, sed ab Oriente in Occidentem tantum, ergo, &c.

LXXXXI. Resp. negando minorem, ad ejus probationem Resp. in primis quod movetur circulariter meridie censi versus omnem partem moveri: deinde Resp. signum vitæ non tantum esse moveri indifferenter versus omnem partem, sed moveri supra & infra ab intrinseco, in loco naturali; quod enim aliqui dicunt magnetem in centro moturum se ab intrinseco versus Meridiem & Septemtrionem: nec experientia, nec ratio suadet motum localem magnetis fieri in loco naturali, licet fiat ad locum naturalem impressæ sibi ab extrinseco qualitatibus ad eum ferè modum, quò acus nautica magnetis attrita movetur, sive quò sit fluxus & refluxus maris: si tamen ita esset, putarem & illi animam concedendam, ferè similem illi, quam Cœlis concedimus, ne pro motu isto ad Deum & Angelos recurrere oporteat.

D V B I U M VII.

An Cœli sint fluidi an solidi.

Ante Resolutionem
LXXXXII. Suppono 1°. solidum hic accipi prout opponitur fluido, sive liquido, quomodo lapis aëri, cristallum aquæ opponitur.

LXXXXIII. Suppono 2°. dubium non procedere; 1°. de cœlo empyreo; quia, nec ab authoritate, nec ab experientia de illius soliditate, aut fluiditate ullum judicium habetur: 2°. neque etiam de cœlo aëreo, quia experientia docet esse fluidum.

LXXXXIV. Suppono 3°. injustam esse censuram, quâ soliditatis cœlorum assertores, oppositæ sententiæ authores, ut temerarios & nulla ratione fultos, rejiciunt, cum fortè in ipsosmet eadem censura retorquenda sit, ut infra patebit. His suppositis, sit

RESOLUTIO.

LXXXXV. **D**ico. sive cœlum planetarum, sive firmamentum, est fluidum. sic nempe ut astra in illo moveantur, ut aves in aëre, in aqua pisces.

LXXXXVI. Probatur 1°. authoritate scripturæ I. *saia 5°. cœli sicut cera liquefcent*, quem locum 70. Interpretes exponunt *cœlum sicut fumus firmatum est*; de qua interpretatione interrogatus S. Hieron. cur ita
B b
translatum

translatum esset, cum habeatur in Hæbreo liquecent, Respondit illos ita vertisse, ut ostenderent qualitatem celestis corporis. & Basilii in exam. hom. 1^a. sed de substantia cæli satisfaciunt ea nobis, quæ ab Isaia Propheta sunt dicta, qui vulgaribus verbis idoneum de ipsius natura sensum nobis aperuit, cum dixit, qui firmavit cælum, quasi fumum, id est, qui tenuem naturam, nec solidam, neque crassam ad cæli compositionem, & substantiam producit, &c.

LXXXV. Probatur 2°. quia non possunt ullæ maculæ solis cum cæli soliditate consistere: item cum illa vix explicari possunt, tam varii planetarum motus, modò infra, modò supra solem; item motus novorum cometarum, nisi pro singulis cometis & planetulis, qui indies ope tubi optici deteguntur, novos cælos somniare velis, ergo, &c.

LXXXVI. Obijcies 10. illud Iob. 37°. tu forsitam cum eo fabricatus es cælos, qui solidissimi, quasi ære fusi sunt, & Psalmo 32. verbo Domini cæli firmati sunt. Psalmo 101. extendens cælum sicut pellem. quæ consonant alteri loco ex Genesis 1°. ubi dicitur Deus divisisse aquas ab aquis per firmamentum medium; atqui scriptura debet sumi in sensu proprio, ubi sine absurdo potest, ergo, &c.

LXXXVII. Respondeo in primis ista non esse verba Iob, sed Eliu de quo Dominus dixit, quis est hic involvens sententias sermonibus imperitis? Iob cap. 38. deinde ly solidissimi non accipitur prout opponitur fluido aut liquido, alioqui videretur esse contradictio in terminis scripturæ: in qua dicuntur solidissimi & quasi ære fusi, id est, quasi æs fustum, quod est fluidum ac liquidum; sed prout opponitur fluidis ac liquidis minùs ære fuso solidis, sive rarioribus, qui sensus videtur omnino literalis & ad mætem septuaginta Interpretum ac Patrum supracitatorum: quoad aquas istas: vel ibi miraculose à Deo supra exigentiam suæ naturæ continentur, vel dicendum cælos esse sibi immediatè contiguos sine ulla aquarum elementarium inter-jacentia: ita D. Thom. in 2. dist. 14. q. 1. art. 1°. & 1^a. parte q. 68. art. 2°. item Rubius de cælo c. 3°. q. 7. Suarez. de opere sex dierum lib. 2°. c. 4°. & plures alii.

c. Obijcies 2°. si Cælum esset fluidum, deberent planetæ in illo esse penduli, & dum moverentur, summum ederent strepitum, contra experientiam, ergo, &c.

ci. Respondeo planetas non propriè dici pendulos, quia sunt in loco naturali: deinde quoad strepitum istum, hinc audiri non potest, si fiat, quod est valde incertum, quia à nobis longissimè distat.

D V B I V M VIII.

Quot sint Cæli & astra.

cii. D Iversissimæ sunt in hoc puncto Astronomorum, & Philosophorum antiquorum sententiæ: prima, eaque communior, undecim statuit, septem scilicet inferiores pro planetis septem, quos Astronomi vocant astra errantia, eò quod non semper eandem distantiam inter se servant; unum, illudq; octavum, pro stellis fixis; nonum primum mobile; decimum glaciale; undecimum empyreum, pro quibus videri poterunt Ioannes de Sacrobosco, Clavius, Maginus, Appianus, &c. Secunda Magini triginta septem præter epicyclos. Tertia Basilidis Hæresiarchæ trecentos & amplius, sic quisque pro suo capto & libito: ut tamen hac in re obscura, clarius aliquid dicamus; sit

RESOLUTIO I.

ciii. D Ico 1°. sunt tantum tres cæli, æthereum, sive, ut aliis placet, æthereum, sydereum & empyreum. Pro hac sententia P. Borrius in sua Astronomia nova fol. 260. citat Augustinum Ambrosi, Damasci, Theodoretum & alios.

civ. Probatur 1°. ex Apostolo secundæ ad Corinth. 12. ubi dicit se raptum ad tertium cælum, id est empyreum; non verò cælum Veneris (ut nonnulli;) quia paulò post addit se raptum in paradysum Dei; atqui empyreum secundum omnes est omnium altissimum, ergo sunt tantum tres cæli, ipsum scilicet, & duo intra ipsum.

cv. Probatur 2°. quia multitudo parit confusio-nem, præsertim ubi per pauciora fieri potest totum, quod volunt antiquiores Astronomi & Philosophi per illos plures cælos fieri; quod sit in nostra opinione de cælorum fluiditate, & astrorum ac cælorum motu ab intrinseco, ergo, &c.

cvi. Obijcies 1°. auctoritatem Aristotelis aliter sentientis; deinde Theodreti, qui vult eos fabulis adhærescere, qui plures cælos numerant, quâ duos.

cvi. Respondeo auctoritatem Aristotelis, non ita attendi; quia in Libris de cælo pluries erravit; Theodoretus verò (præterquam alii cum pro se citent) loquitur de cælis infra cælum empyreum ad quos Astrologi per tubum opticum peringere possunt, qui duo tantum sunt, & cum aliunde empyreum procul dubio agnoscat, tres tantum nobiscum (ut patet) agnoscit.

RESOLUTIO II.

cvi. D Ico 2°. Planetæ ordinariè septem numerantur hoc versu comprehensa,

Cynthia, Mercurius, Venus, Sol, Mars, cum Iove Saturnus.
de quibus hæc rectè P. Telles p. 2. de cælo disp. 45. circa planetas paucula sunt reponenda. Primum igitur, infimum, terræque amicum, ut vicinum, sidus est Luna, quæ cursum suum peragit diebus viginti septem, horis octo: sequitur deinde Mercurius, qui solem individuo junctus consortio ambit, & propterea eodem ferè tempore cursum suum cum sole absolvit: post Mercurium Venus procedit, & eodem ferè temporis spatio, cum sole periodum suam conficit: admiranda verò nobis, Telescopii operâ, de Venere innotuerunt; nam juxta diversum modum, quo à sole illuminatur, diverso etiâ modo præfulget; primò corniculata; deinde dimidiata; postea gibbosa; ac demum plena: Sol deinde sequitur, qui proprium motum complet per Zodiacum diebus 365. horis quinque: minutis 49. Mars supra solem elevatus, circulum suum perficit duobus ferè annis: supra Martem communis Astronomorum sententia Iovem constituit; quia minorem exhibet paralaxim, quàm Mars, majorem tamen quàm Saturnus: ad idem signum à quo egreditur, revertitur annis ærè duodecim; septimum tandem locum obtinet Saturnus, duobus parvis stipatus comitibus, qui cum eo in linea æquatori parallela constituuntur, hic proprium motum conficit triginta ferè annorum decursu.

RESOLUTIO III.

cix. D Ico 3°. certum numerum stellarum vel præfigere, vanum est.

cx. Probatur, quia numerus stellarum & armarum maris, tanquam innumerabilis in scriptura pro-